

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PÁTÁ SEKCE

VĚC KINSKÝ proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 42856/06)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

9. února 2012

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Rozsudek je v autentickém anglickém znění publikován na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva v databázi HUDOC (www.echr.coe.int). Pořízený úřední překlad do českého jazyka není autentickým zněním rozsudku.

Ve věci Kinský proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení

Dean Spielmann, *předseda*,

Elisabet Fura,

Karel Jungwiert,

Boštjan M. Zupančič,

Mark Villiger,

Ganna Yudkivska,

Angelika Nußberger, *soudci*,

a Claudia Westerdiek, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 17. ledna 2012,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 42856/06) směřující proti České republice, kterou dne 18. října 2006 podal rakouský občan, pan František Oldřich Kinský („stěžovatel“), na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele zastupuje pan J. Čapek, advokát působící v Hradci Králové. Českou vládu („vláda“) zastupuje její zmocněnec pan V. A. Schorm z Ministerstva spravedlnosti.

3. Stěžovatel především tvrdí, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, čímž mělo dojít též k porušení jeho vlastnických práv.

4. Dne 19. května 2009 rozhodl předseda páté sekce o oznámení stížnosti české vládě. Dále bylo rozhodnuto, že přijatelnost a odůvodněnost stížnosti budou projednány současně (článek 29 odst. 1). Rakouská vláda byla dotázána, zda si přeje předložit písemné stanovisko k případu (článek 36 odst. 1 Úmluvy¹). Rakouská vláda této možnosti nevyužila.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

5. Stěžovatel se narodil v roce 1936 a zemřel dne 2. dubna 2009. Dne 30. dubna 2009 oznámil stěžovatelův syn a dědic, pan Carlos Kinský, Soudu, že si přeje pokračovat v řízení o stížnosti původně podané jeho otcem.

6. Prostřednictvím více než stovky občanskoprávních žalob na určení vlastnictví podaných u českých soudů proti státu, samosprávným celkům a třetím osobám se stěžovatel domáhal navrácení majetku zabaveného Československem po druhé světové válce. Vlastníkem dotčeného majetku byl údajně stěžovatel, kterému v té době bylo osm let. V průběhu konfiskace nebyly jeho zájmy údajně hájeny žádným zástupcem navzdory požadavkům tehdy platné právní úpravy.

7. Podle vlády byla celková hodnota majetku nárokováného stěžovatelem odhadována policií na přibližně 40 až 50 miliard Kč² (cca 2 až 2,4 miliardy €).

¹ Pozn. překl.: Opravena zjevná chyba v rozsudku.

² Pozn. překl.: Opraven zjevný rozpor rozsudku se stanoviskem vlády.

A. Řízení zahájené před Okresním soudem v Děčíně

8. Dne 9. října 2003 zamítl Okresní soud v Děčíně žalobu stěžovatele proti státu, zastoupenému Ministerstvem vnitra, na určení vlastnictví k některým nemovitostem, přičemž shledal, že dotčený majetek byl řádně konfiskován v roce 1945 na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. V průběhu řízení bylo použito jako důkaz velké množství archivních dokumentů.

9. Stěžovatel podal odvolání, přičemž mimo jiné tvrdil, že okresní soud neprovedl některé důkazy.

10. Dne 27. ledna 2005 Krajský soud v Ústí nad Labem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

11. Dne 23. listopadu 2005 senát 28 Nejvyššího soudu, pověřený restitučními záležitostmi, nájemními spory a spory týkajícími se uznávání cizích rozhodnutí, odmítl dovolání stěžovatele jako nepřipustné. Nejvyšší soud shledal, že nebylo jednoznačně prokázáno, že majetek stěžovatele byl zkonfiskován řádně, nicméně že v každém případě byl majetek převeden na stát, který ho od té doby užívá. S odkazem na svou předchozí judikaturu Nejvyšší soud konstatoval, že majetku převzatého státem před rokem 1990 se nelze domáhat v občanskoprávním řízení, nýbrž pouze podle restitučních zákonů.

12. Dne 18. dubna 2006 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost, ve které stěžovatel namítal porušení práva na spravedlivý proces a diskriminaci. Ústavní soud odkázal na postoj, zakotvený především v jeho stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05, podle něhož restituční zákonodárství nelze obcházet občanskoprávními žalobami na určení vlastnického práva, a v návaznosti na to konstatoval, že detailní námitky namířené proti odůvodněnosti dotčených rozhodnutí jsou irelevantní.

13. Dne 13. listopadu 2007 zamítl okresní soud žalobu pro zmatečnost, v níž stěžovatel namítal podjatost soudkyně okresního soudu, která v občanskoprávním řízení rozhodovala. Okresní soud s poukazem na usnesení Ústavního soudu ze dne 28. února 2006 sp. zn. II. ÚS 71/06 konstatoval, že aktivity některých politiků vytvářející negativní atmosféru ve vztahu k žalobám stěžovatele byly v podmínkách právního státu nepřijatelné. Podobně konstatoval, že povinnost uložená soudům Ministerstvem spravedlnosti podávat mu zprávy o řízeních vedených stěžovatelem byla neslučitelná s principem oddělení moci soudní od moci výkonné. Navzdory tomu neshledal, že by tyto aktivity ohrozily nestrannost dané soudkyně Okresního soudu v Děčíně, jak namítal stěžovatel.

B. Prohlášení politiků k žalobám podaným stěžovatelem

14. V předmětné době učinili různí členové vlády a poslanci prohlášení, jimiž se vyjadřovali k řízením zahájeným stěžovatelem. Sdělovací prostředky přinesly mimo jiné následující prohlášení.

15. Deník Právo publikoval dne 26. června 2003 článek nazvaný „Dostál [ministr kultury] se chce radit o restitucích s politiky“, věnovaný reakcím politiků na soudní rozhodnutí, kterým bylo vyhověno jedné ze stěžovatelových žalob. Článek citoval tehdejšího poslance a místopředsedu druhé největší parlamentní strany Petra Nečase, který měl říci:

„Jen nevím, jak bychom mohli jako představitelé zákonodárné moci něco udělat s naprosto šílenými výroky soudců, které naznačují, že jsou nezávislí, ale v tomto případě na zdravém rozumu. Zpochybňovat zabavení majetku u lidí, kteří byli prokazatelně nacisty, jen na základě naprosto formálních administrativních detailů, jako že někde na dokumentu z roku 1946 chybí razítko, nebo že má být kulaté a je hranaté, to vzbuzuje nedůvěru k myšlenkovým pochodům dotyčného soudce.“

16. Dne 30. června 2003 otiskl týdeník Týden rozhovor s ministrem kultury Pavlem Dostálem a ten mimo jiné uvedl:

„Jsem proti pokusům o vracení majetku aktivním nacistům nebo jejich dětem, jak se stalo v případě pana Oldřicha Kinského.“

17. Dne 2. července 2003 uveřejnil server *novinky.cz* komentáře několika politiků k dalšímu ze stěžovatelových případů, ve kterém soud rozhodl v jeho prospěch. Pan Nečas vyslovil následující názor:

„Vůbec si nedovedu vysvětlit duševní pochody, kterými příslušní členové naší soudní soustavy mohli projít, aby dospěli k takovým závěrům, k jakým dospěli.“

18. Dne 3. července 2003 otisklo Právo další rozhovor s ministrem kultury, který v něm vyjádřil nesouhlas s rozhodnutími soudů, jimiž bylo vyhověno jednomu ze stěžovatelových nároků:

„[P]okud budou někteří soudci ale rozhodovat tak jako dosud, pak ponesou odpovědnost za to, že stát bude nucen vydat majetek, který byl získán na základě [prezidentských] dekretů.“

Ministr dále zmínil jednání politiků a právníků k ochraně dekretů prezidenta republiky.

19. Několik politiků, včetně prezidenta republiky a předsedy vlády, svolalo sérii jednání za účasti právníků na téma občanskoprávních řízení o navrácení majetku získaného před rokem 1948 [...],³ jako byla právě řízení zahájená stěžovatelem. Podle sdělovacích prostředků vyplynulo z těchto jednání několik možností, jak podobným rozhodnutím soudů zabránit, včetně podání žádosti Nejvyššímu soudu o sjednocení rozdílné judikatury, vydání nových a bezvadných konfiskačních příkazů, dále novely občanského zákoníku zakazující žaloby na určení vlastnictví k majetku získanému státem před rokem 1990, respektive novely Ústavy ve stejném smyslu.

20. Dne 25. září 2003 informovalo Právo o jednání před Okresním soudem v Děčíně v řízení, které je předmětem projednávané stížnosti. Jednání se zúčastnil i náměstek hejtmana Ústeckého kraje a člen vládní strany, jenž uvedl: „Nejsem tady jako politik, ale jako syn rodičů, které nacisté odvěkli do lágru. Dnes tady právní zástupce obhájuje potomka nacistů. Udělám všechno co je v mých silách, aby tito lidé nedosáhli svého.“

21. Dne 14. prosince 2003 vyšel v týdeníku Respekt rozhovor s poslankyní a členkou ústavně-právního výboru, která uvedla, že stěžovatel nemá právo na vrácení žádného majetku. Na dotaz, zda by toto posouzení nemělo být ponecháno na nezávislém soudu, odpověděla, že se nedomnívá, že by [politici] ovlivňovali soudy, ale že podle ní některé soudy nepostupují tak, jak by měly, a pak dochází k tomu, že soudy jsou tak nezávislé, že jsou nezávislé i na zákonech.

C. Žádosti Ministerstva spravedlnosti o informace o řízeních zahájených stěžovatelem

22. Dne 12. ledna 2004 zaslalo Ministerstvo spravedlnosti předsedům krajských soudů dopisy, v nichž je žádalo, aby ho každý měsíc informovali o průběhu řízení zahájených stěžovatelem. Žádost o tyto informace odůvodnilo zvýšeným zájmem sdělovacích prostředků o předmětná řízení.

23. Krajský soud v Ústí nad Labem, stejně jako další krajské soudy, této žádosti vyhověl a pravidelně předával ministerstvu informace o řízeních vedených stěžovatelem v rámci kraje, včetně zpráv od Okresního soudu v Děčíně sepsaných soudkyní, která o žalobách podaných stěžovatelem rozhodovala. Tyto zprávy obsahovaly i informace o řízení, které je předmětem této stížnosti a ve kterém probíhalo v té době odvolací řízení.

24. Zprávy od všech krajských soudů, před kterými byla vedena řízení zahájená stěžovatelem, obsahovaly přehled procesních kroků činěných v řízeních, jména žalovaných, předmět řízení a jména soudců, kteří v nich rozhodovali.

25. Dne 8. července 2004 oznámilo ministerstvo Krajskému soudu v Ústí na Labem, že si již nepřeje dostávat informace každý měsíc, nýbrž pouze jednou za tři měsíce.

³ Pozn. překl.: Opravena zjevná chyba v rozsudku.

26. Dne 7. listopadu 2006 informovalo ministerstvo krajské soudy, že tyto informace již není zapotřebí poskytovat.

D. Policejní prověřování⁴ stěžovatele a jeho advokáta

27. V roce 2004 zřídila policie, z rozkazu náměstka policejního prezidenta, zvláštní vyšetřovací tým „Majetek“, a to za účelem plnění úkolů souvisejících s prověřováním podezření z neoprávněného vydání majetku České republiky fyzickým nebo právnickým osobám. Aktivita týmu spočívala v komplexním prověřování podezření z páčání uvedené trestné činnosti (která mohla dle jeho názoru vést k majetkovým škodám ve výši desítek miliard korun českých).

28. Dne 10. března 2004 zahájila policie prověřování stěžovatele a jeho advokáta pro podezření z trestného činu podvodu. Policie měla za to, že prověřování je odůvodněno pokusy stěžovatele podvodným způsobem se v občanskoprávních řízeních domoci majetku, který byl v roce 1945 na základě dekretů prezidenta republiky zkonfiskován jako nepřátelský majetek. Policie měla podezření, že v průběhu občanskoprávních řízení stěžovatel záměrně zamlčoval významné skutečnosti s cílem podpořit svou žalobu.

29. V blíže neurčený den v průběhu prověřování zaslala policie Okresnímu soudu v Děčíně a příslušnému odboru Ministerstva vnitra dotazy za účelem vyčíslení souhrnné hodnoty majetku nárokovaného stěžovatelem a získání stěžovatelových podání a odpovídajících rozhodnutí soudu. Oba orgány těmto žádostem vyhověly.

30. Dne 27. dubna 2004 nařídil Obvodní soud Praha-východ na žádost policie zjišťování údajů o provozu dvou telefonních linek patřících advokátovi stěžovatele, a to od 26. ledna 2004 do 26. dubna 2004. Podle vlády bylo prováděno pouze zjišťování údajů o telekomunikačním provozu, to jest časů hovorů, čísel příchozích a odchozích hovorů a přibližné polohy mobilních telefonů; obsah telefonických hovorů nebyl zaznamenáván ani odposloucháván.

31. V dopise ze dne 26. července 2004 informoval náměstek ředitele Úřadu pro zahraniční styky a informace, české zpravodajské služby, v reakci na žádost o spolupráci policejní útvar pověřený prošetřováním případu o fungování rakouských farních matričních úřadů a o možnostech přístupu k nim za účelem nalezení rodného listu stěžovatele. Když náměstek ředitele zjistil, že přístup k těmto registrům je omezený, po úvaze zamítl možnost využití tajných agentů k získání dotčených dokumentů a policii navrhl, jak by měl stát postupovat v občanskoprávních řízeních proti stěžovateli, přičemž doporučil vmanévrovat stěžovatele do situace, kdy by on sám byl nucen doložit české občanství.

32. Dne 28. dubna 2006 policie věc odložila s tím, že v občanskoprávním řízení nebyl stěžovatel v souladu s občanským soudním řádem povinen sdělovat všechny významné skutečnosti, nýbrž pouze skutečnosti podporující jeho tvrzení. Dále policie uvedla, že advokát stěžovatele neporušil povinnost podle § 101 odst. 1 občanského soudního řádu tvrdit všechny významné skutečnosti, jelikož nebyl povinen tvrdit skutečnosti svědčící ve prospěch protistrany. Proto, dle uvedeného rozhodnutí, nebylo možné mít za to, že stěžovatel záměrně zamlčoval určité informace ve snaze podvodně získat zpět majetek tím, že soudy uvede v omyl.

33. Z uvedeného rozhodnutí plyne, že v průběhu prověřování policie vypátrala žádosti, které advokát stěžovatele adresoval řadě archivů a státních institucí za účelem

⁴ Pozn. překl.: Soud používá pojem „investigation“ (popř. příbuzná slova), který je namísto běžně překládat jako „vyšetřování“. Tohoto pojmu používá ve stížnosti také stěžovatel. Neodpovídá však české právní úpravě z hlediska úkonů, které policie skutečně prováděla. Proto tam, kde se jedná o tvrzení stěžovatele, je ponecháno „vyšetřování“, zatímco na jiných místech se používá „vedené trestní řízení“ nebo „prověřování“ dle skutečnosti.

obstarání dokumentů významných pro občanskoprávní řízení. Na základě výsledků zaměstnanců těchto institucí policie dále zjistila, jaké byly oblasti zájmu advokáta stěžovatele a k jakým dokumentům měl přístup a do kterých dokumentů nahlížel. Uvedené rozhodnutí dále ukazuje, že prověřování umožnilo policii provést kvalifikované hodnocení důkazů, které stěžovatel mohl použít jako žalobce v občanskoprávním řízení proti státu.

34. Dne 8. června 2006 stěžovatel a jeho advokát náhodně zjistili, že je prověřuje policie. Ani jeden z nich nebyl nikdy v průběhu prověřování vyslechnut.

35. Dne 5. prosince 2006 podal stěžovatelův advokát ústavní stížnost k Ústavnímu soudu. S poukazem na právo na důvěrnost komunikace se svým klientem namítal, že provádění záznamů jeho telefonických hovorů je v rozporu s jeho právem na ochranu tajemství zpráv podávaných telefonem ve smyslu čl. 13 české Listiny základních práv a svobod. Navrhl, aby byl zrušen příkaz Obvodního soudu Praha-východ ze dne 27. dubna 2004, aby mu byl zpřístupněn policejní spis a aby záznamy byly zničeny.

36. Dne 27. září 2007 Ústavní soud této ústavní stížnosti vyhověl, příkaz zrušil a nařídil zničení všech záznamů o telekomunikačním provozu. Ústavní soud konstatoval:

„... stát v některých civilních věcech, ve kterých stěžovatel zastupuje svého klienta [tedy stěžovatele], má postavení žalovaného. V tomto typu řízení vystupuje jako účastník v rovném postavení s ostatními účastníky. K hájení těchto zájmů státu je personálně i finančně ze státního rozpočtu vybavován. Je-li však současně s tímto [občanskoprávním] řízením zahájeno trestní řízení ..., aniž však jsou pro takový postup splněny zákonné podmínky v podobě důvodného podezření, logicky to svádí k domněnce, že se stát snaží vylepšit si svoji procesní pozici, a to minimálně získáním informací prostředky orgánů činných v trestním řízení a dalších mocenských složek, nejde-li přímo o pokus o zastrašení druhého účastníka řízení. Takový postup je v demokratické společnosti zcela nepřijatelný a je hodný odsouzení. ... I když v tomto případě mechanismy státu nakonec zcela správně vedly k odložení trestní věci, je pro demokratický vývoj země varující, že se tak stalo až po masivním, zřejmě i neobyčejně nákladném a zcela zbytečném trestním řízení, které od počátku nemělo být vůbec vedeno.

...

... závěr policejního orgánu a dozorujícího státního zástupce, který vedl k odložení předmětné trestní věci, je ryze právní, a proto aby byl učiněn, nebylo nutné opatřovat důkazní materiál v rozsahu 4 384 stran ... obsahující i právní pomoc ze zahraničí, informace zpravodajské služby ... Policejní orgán, který zahajoval trestní řízení ... a jej dozorující státní zástupce ... měli možnost již tehdy učinit stejný závěr, který vedl k odložení věci.“

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A PRAXE

A. Dekrety prezidenta republiky

37. Příslušné vnitrostátní právo a praxe týkající se konfiskace majetku na základě dekretů prezidenta republiky a jejich restituce jsou popsány v rozhodnutí Soudu ve věci *Des Fours Walderode proti České republice* (rozh.), č. 40057/98, ze dne 4. března 2003.

B. Občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb.)

38. Ustanovení § 101 odst. 1 stanoví, že k tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení, jsou účastníci povinni zejména tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti.

39. Ustanovení § 119a zakotvuje zásadu koncentrace řízení; stanoví, že účastníci musí uvést všechny rozhodné skutečnosti a důkazy označit dříve, než soud prvního stupně ve věci vyhlásí rozhodnutí, neboť později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v § 205a (např. jestliže v řízení došlo k vadám, má-li být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně, nebo skutečnosti, které mají být prokázány, nastaly až po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně).

C. Zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových

40. Ustanovení § 1 odst. 2 stanoví, že Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových zastupuje stát, mimo jiné, v řízení před soudy. Podle § 15 odst. 1 dohled nad činností Úřadu vykonává Ministerstvo financí.

41. V březnu 2004 schválil Parlament zákon č. 120/2004 Sb., kterým byl uvedený zákon změněn. Podle nově vloženého ustanovení § 13a může Úřad zastupovat obce v řízení před soudem, ve kterém je proti obci uplatněn nárok na určení vlastnického práva k nemovitosti nebo jejímu příslušenství, které obec nabyla od státu, nebo nárok na vyklizení této nemovitosti. Tuto právní pomoc Úřad poskytuje obci bezplatně. Podle § 13d může Úřad vystupovat v takovém řízení za stát jako vedlejší účastník vedle obce, má-li stát právní zájem na výsledku takového řízení.

42. Důvodová zpráva k zákonu č. 120/2004 Sb. uváděla, že stát má zájem na tom, aby nedocházelo ke zmenšování majetku obcí. Dále konstatuje, že obce se stávají účastníky často složitých soudních sporů, např. podle tzv. Benešových dekretů, avšak nejsou odborně vybaveny na vedení takových sporů. Využití služeb Úřadu tak bude pro mnohé z obcí jedinou možností, jak se bránit uplatněnému nároku na majetek, který obce získaly od státu.

D. Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.)

43. Ustanovení § 158 stanoví, že policejní orgán je ve fázi předcházející zahájení trestního stíhání povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.

E. Zákon o Ústavním soudu (zákon č. 182/1993 Sb.)

44. Podle § 72 odst. 1 písm. a) je ústavní stížnost oprávněna podat fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem.

45. Podle § 72 odst. 3 lze ústavní stížnost podat ve lhůtě 60 dnů ode dne, kdy stěžovateli bylo doručeno rozhodnutí o posledním procesním prostředku. Jestliže zákon procesní prostředek k ochraně práva stěžovateli neposkytuje, běží uvedená lhůta ode dne, kdy se stěžovatel o zásahu dozvěděl. V takovém případě však musí být podána nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy k takovému zásahu došlo.

F. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích

46. Ustanovení § 118 stanoví, že úkolem státní správy soudů, kterou vykonává Ministerstvo spravedlnosti, je vytvářet soudům podmínky k řádnému výkonu soudnictví, zejména po stránce personální, organizační, hospodářské, finanční a výchovné, a dohlížet způsobem a v mezích tímto zákonem stanovených na řádné plnění úkolů soudům svěřených. Výkon státní správy soudů nesmí zasahovat do nezávislosti soudů.

47. Podle § 123 odst. 2 Ministerstvo spravedlnosti sleduje a hodnotí postup vrchních, krajských a okresních soudů v řízení a rozhodování pouze z hlediska dodržování zásad důstojnosti jednání a soudcovské etiky a možného vzniku zbytečných průtahů.

G. Stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st 21/05

48. Plénum Ústavního soudu konstatovalo, že restituční zákonodárství nelze obcházet občanskoprávními žalobami na určení vlastnického práva. Nelze se účinně domáhat ani

ochrany vlastnického práva, k jehož zániku došlo před 25. únorem 1948, pokud restituční předpis nestanovil v tomto ohledu způsob nápravy.

H. Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. února 2006 sp. zn. II. ÚS 71/06

49. Tímto usnesením odmítl Ústavní soud ústavní stížnost, v níž stěžovatel namítal, že soud nevyhověl jeho námitce podjatosti soudkyně, která rozhodovala o jedné z jeho žalob. Ve své ústavní stížnosti tvrdil, že došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces v důsledku politického tlaku, který se projevil zejména ve změnách právní úpravy, např. v zákoně č. 120/2004 Sb., změně judikatury vnitrostátních soudů, či ve veřejných projevech politiků na úkor stěžovatele a v informační povinnosti uložené soudům Ministerstvem spravedlnosti.

„Ústavní soud již v několika předešlých rozhodnutích o ústavních stížnostech stěžovatele (např. ...) uvedl, že tyto aktivity některých politiků, na které stěžovatel poukázal, ať už měly v minulosti podobu verbálních projevů sdělovaných médiím nebo se i jinak zaměřovaly na vytvoření negativní atmosféry ve vztahu k stěžovatelovým návrhům před obecnými soudy anebo by se jednalo přímo o pokusy ingerovat do těchto řízení, jsou v podmínkách právního státu nepřijatelné.

To platí tím spíše o aktivitách ministerstva spravedlnosti, s nimiž se měl Ústavní soud možnost seznámit z dokladů přiložených stěžovatelem k ústavní stížnosti.... Z těchto dokladů vyplývá, že ministerstvo zavázalo obecné soudy informační povinností takového rozsahu, který je neslučitelný s principem oddělení soudní moci od moci výkonné (z předložených podkladů nevyplývá, že by ministerstvo tímto opatřením sledovalo zajištění podmínek pro řádný výkon soudnictví, zejména po stránce personální, organizační, hospodářské, finanční a výchovné, nebo že by bylo motivováno snahou odvrátit průtahy v řízeních či dohlížet nad důstojností řízení a soudcovskou etikou – srov. § 118 ve spojení s § 123 zákona o soudech a soudcích).“

50. Navzdory tomu Ústavní soud shledal, že tyto aktivity nemohou samy o sobě zpochybnit nestrannost konkrétních soudců. Ústavní soud konstatoval, že stěžovatel neprokázal tvrzení, podle něhož daná soudkyně, jejíž nestrannost zpochybnil, byla podjatá.

I. Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2009 sp. zn. II. ÚS 99/09

51. Ústavní soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou ústavní stížnost stěžovatele, namířenou proti několika dalším občanskoprávním řízením na určení vlastnictví, přičemž odkázal pouze na své stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05. Nezabýval se detailně argumenty, jež se týkaly prověřování stěžovatele a jeho advokáta v rámci trestního řízení, přičemž uvedl, že by to s ohledem na uvedené stanovisko bylo nadbytečné.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. ÚMRTÍ STĚŽOVATELE

52. Stěžovatel zemřel dne 2. dubna 2009. Dne 30. dubna 2009 jeho syn a jediný dědic, pan Carlos Kinský, oznámil Soudu, že si přeje pokračovat v řízení o stížnosti.

53. Soud připomíná, že pokud stěžovatel zemře v průběhu řízení, jeho dědici či nejbližší příbuzní v zásadě mohou pokračovat v řízení o stížnosti jeho jménem. Soud má za to, že syn a jediný dědic stěžovatele má legitimní zájem na pokračování v řízení o stížnosti místo něho (viz *Ječius proti Litvě*, č. 34578/97, § 41, ESLP 2000 IX). Soud proto přijímá pana Carlose Kinského jako osobu oprávněnou pokračovat v řízení o stížnosti.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

52. Stěžovatel namítá, že občanskoprávní řízení o navrácení majetku bylo vedeno v rozporu s článkem 6 odst. 1 Úmluvy, jehož příslušná část zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě (...) projednána (...) soudem (...) který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...)“

53. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasí.

A. K přijatelnosti

54. Vláda namítá, že stěžovatel neuplatnil námitku týkající se trestního řízení vedeného proti němu před Ústavním soudem. Podle vlády stěžovatel mohl podat novou ústavní stížnost poté, co se o trestním řízení dověděl. Vláda tvrdí, že účinnost tohoto právního prostředku nápravy dokládá úspěšná ústavní stížnost podaná advokátem stěžovatele (viz výše § 35).

Vláda dále namítá, že stěžovatel nevyužil prostředku stanoveného zákonem o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Tento prostředek umožňoval uplatnění nároku na náhradu škody utrpěné v důsledku příkazu Obvodního soudu Praha-východ ze dne 27. dubna 2004, kterým bylo nařízeno provedení záznamů telekomunikačního provozu a který byl zrušen na základě ústavní stížnosti podané advokátem stěžovatele.

55. Stěžovatel s těmito tvrzeními nesouhlasí.

56. Soud v první řadě konstatuje, že stěžovatel napadl spravedlivost řízení jako celku, a nikoli pouze to, že proti němu bylo vedeno trestní řízení. Soud konstatuje, že dne 18. dubna 2006 odmítl Ústavní soud ústavní stížnost, ve které stěžovatel namítal nespravedlivost řízení, přičemž uplatnil všechny námitky obsažené v předmetné stížnosti s výjimkou trestního řízení proti němu. Je nesporné, že se stěžovatel o tom, že je prověřován policií, dověděl až dne 8. června 2006. Nemohl tedy zahrnout tuto námitku do své ústavní stížnosti podané dne 8. února 2006.

57. Je ovšem pravda, jak tvrdí vláda, že stěžovatel mohl podat novou ústavní stížnost podle § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu s tím, že se o trestním řízení dověděl až v červnu 2006.

58. Soud nicméně připomíná, že stěžovatelé jsou povinni vyčerpat jen ty prostředky, které jsou dostatečně jisté nikoli jen teoreticky, ale i prakticky (viz *T.W. proti Maltě* [velký senát], č. 25644/94, § 34, 29. dubna 1999). V této souvislosti Soud podotýká, že Ústavní soud se v usnesení, kterým odmítl stěžovatelovu ústavní stížnost, opřel podstatnou měrou o svoje stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05, podle něhož restituční zákonodárství nelze obcházet občanskoprávními žalobami na určení vlastnického práva, a v návaznosti na to konstatoval, že detailní argumentace stěžovatele napadající odůvodněnost dotčených rozhodnutí je tudíž irelevantní.

59. S ohledem na odůvodnění použité Ústavním soudem se Soud nedomnívá, že by nová ústavní stížnost byla dostatečně účinná. Tento závěr podporuje dále skutečnost, že následná ústavní stížnost, kterou stěžovatel napadl trestní řízení proti němu vedené, byla odmítnuta (viz usnesení sp. zn. II. ÚS 99/09 v § 51 výše).

60. Pokud jde o nález Ústavního soudu ze dne 27. září 2007, na který poukazuje vláda, Soud konstatuje, že uvedená věc se netýkala spravedlivého procesu, ale porušení práva na respektování soukromého života a korespondence stěžovatelova advokáta. Soud tudíž nevidí žádnou spojitost mezi tímto nálesem na straně jedné a stěžovatelovou ústavní stížností a projednávanou stížností na porušení práva na spravedlivý proces na straně druhé. Ústavní soud je podle všeho téhož názoru, jak dokládá jeho usnesení sp. zn. II. ÚS 99/09 (viz výše § 51).

61. Pokud jde o druhou část námitky vlády, týkající se nároku na náhradu škody, Soud připomíná, že od stěžovatele, který vyčerpal prostředek nápravy, který je zjevně účinný a dostatečný, nelze vyžadovat, aby vyčerpal i další prostředky, které byly dostupné, ale pravděpodobně též nemají naději na úspěch (viz *T.W. proti Maltě* [velký senát], cit. výše, § 34).

62. Soud konstatuje, že stěžovatel podal ústavní stížnost namítající porušení jeho práva na spravedlivý proces, která by v případě úspěšnosti napravila tvrzené nedostatky v řízení, které stěžovatel napadal. Soud se proto nedomnívá, že stěžovatel byl povinen vyčerpat jakékoli další prostředky nápravy.

63. S ohledem na výše uvedené Soud odmítá předběžnou námitku vlády.

64. Soud konstatuje, že tato část stížnosti není zjevně neopodstatněná ve smyslu článku 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy, ani není nepřijatelná z jiného důvodu. Musí být tedy prohlášena za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Stěžovatel

65. Stěžovatel namítá, že se mu nedostalo spravedlivého procesu, jelikož stát, jako žalovaná strana v občanskoprávním řízení, podrobila jeho samého a jeho advokáta policejnímu vyšetřování, včetně telefonních odposlechů. To umožnilo policii získat úplný přehled o kontaktech jeho advokáta a obsahu jeho konzultací s klienty a dalšími experty v oboru. Dále získala přehled o jeho argumentaci, čehož stát mohl využít v občanskoprávním řízení. Policie stěžovatele ani jeho advokáta o vyšetřování nikdy neinformovala.

66. Stěžovatel dále namítá, že v roce 2004 zřídil žalovaný stát zvláštní policejní tým nazvaný „Majetek“ za účelem kriminalizace jeho osoby, jeho advokáta a dalších osob šlechtického původu, aby jim bylo zabráněno v úspěchu při pokusech získat zpět majetek, který jim dříve náležel. Policii navíc v její úloze pomáhal Úřad pro zahraniční styky a informace, česká zpravodajská služba.

67. Dále stěžovatel namítá, že stát přijal zákon, podle kterého byl Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových oprávněn vstupovat jako vedlejší účastník do řízení vedených stěžovatelem proti obcím.

68. Stěžovatel dále tvrdí, že žádný z vnitrostátních soudů nebyl nezávislý a nestranný, a to kvůli nepřijatelným zásahům představitelů výkonné i zákonodárné moci do řízení. Nejvyšší soud nadto porušil jeho právo na zákonného soudce, jelikož jeho věci byly přiděleny jinému senátu, než který byl k tomu příslušný podle pravidel tohoto soudu. Podle stěžovatele by příslušnému senátu předsedala, nebo by v něm zasedla, soudkyně, jež vyjádřila veřejně nesouhlas se zásadním nálezem Ústavního soudu, podle kterého restituční zákonodárství vylučuje právo usilovat o navrácení majetku v občanskoprávních řízeních.

2. Vláda

69. Vláda předně podotýká, že majetek – jehož cena byla odhadována na přibližně dvě miliardy eur – požadovaný stěžovatelem ve všech občanskoprávních řízeních na určení vlastnictví byl povětšinou ve vlastnictví státu a obcí a zahrnoval i historické objekty tvořící součást kulturního bohatství České republiky. V zemi panovala všeobecná obava, že by prolomení dekretů prezidenta republiky mělo nedozírné následky, vedlo by k úplnému rozkladu systému vlastnických práv a dotklo by se desítek – ne-li stovek – tisíc osob, které nabyly majetek v dobré víře, a znamenalo by neúnosné náklady pro státní rozpočet. V předmětné věci byla situace o to citlivější, že stěžovatelův otec zjevně sympatizoval s nacistickým režimem.

70. Podle názoru vlády je proto zcela přirozené, že stěžovatelovy žaloby vyvolaly zvýšenou pozornost sdělovacích prostředků a komentáře politiků a veřejných činitelů. Vláda nicméně zdůrazňuje, že reakce politiků nedosáhly intenzity, která by byla skutečně způsobila negativně ovlivnit nezávislost soudů a soudců a spravedlivost řízení. Pokud jde o vyjádření ministra kultury ze dne 3. července 2003 (viz výše § 18), vláda zdůrazňuje, že je nutno ho chápat nanejvýš jako apel týkající se politické či morální odpovědnosti soudní moci za následky pro českou společnost a v žádném případě např. jako výrok o odpovědnosti soudců za škody nebo o kárných či administrativních sankcích.

71. Pokud jde o žádost Ministerstva spravedlnosti o poskytování informací, vláda tvrdí, že byla vyvolána rozsahem stěžovatelových nároků, což vedlo k zesílené pozornosti sdělovacích prostředků a veřejnosti, a proto považovalo ministerstvo za vhodné, aby mělo informace o průběhu řízení v těchto věcech. Vláda uvádí, že ministerstvo shromažďovalo pouze informace typu aktuální stav řízení, seznam podání předložených stranami, seznam soudních rozhodnutí a jejich obsah, a informace o pohybu soudních spisů mezi soudy. Dohledová činnost ministerstva tedy nevedla ke shromažďování údajů, které by mohly být, byť jen potenciálně, zneužity proti stěžovateli, a nic nenaznačuje tomu, že by se ministerstvo snažilo soudce jakkoli ovlivnit.

72. Pokud jde o trestní řízení, vláda tvrdí, že i když hypoteticky mohlo ohrozit zásady rovnosti zbraní, kontradiktornosti řízení či nestrannosti a nezávislosti soudu, k ničemu takovému v tomto případě nedošlo. Vláda zdůrazňuje, že žádná informace získaná v rámci trestního řízení nebyla nikdy použita v občanskoprávních řízeních týkajících se stěžovatele, takže tyto informace nemohly mít na ně žádný dopad.

73. Pokud jde o údajné telefonní odposlechy, vláda podtrhává, že byly zaznamenávány pouze údaje o telefonních hovorech, nikoli jejich obsah, přičemž tvrdí, že by to ani nebylo možné, neboť příslušný příkaz byl vydán na dobu tří měsíců, které mu předcházely.

74. Pokud jde o konstatování Ústavního soudu k trestnímu řízení, obsažené v jeho nálezu vydaném na základě ústavní stížnosti advokáta stěžovatele, vláda má za to, že bylo spíše okrajové a založené na pouze obecné analýze bez toho, aby Ústavní soud vzal do úvahy detaily trestního řízení. Nadto Ústavní soud neshledal, že by v důsledku toho byla ohrožena spravedlivost daného občanskoprávního řízení. Krom toho nález sám dokládá, že veškerá pochybení, ke kterým došlo v průběhu trestního řízení, byla napravena Ústavním soudem.

75. Navíc bylo trestní řízení odůvodněno povinnostmi orgánů činných v trestním řízení prověřit podezření z páchaní závažné trestné činnosti a složitostí věci po skutkové a právní stránce. Vláda poukazuje v tomto ohledu na to, že ani vysoce postavení státní zástupci se nedokázali shodnout na tom, zda se stěžovatel dopustil podvodu uváděním soudů v omyl.

76. Vláda dále namítá, že trestní řízení nikdy nepřekročilo počáteční fázi, jelikož stěžovatel ani jeho advokát nebyli obviněni. Přestože státní zastupitelství povolilo použití závažnějších vyšetřovacích metod, úvodní fáze prověřování spočívala pouze ve shromažďování informací, předběžném prověřování a objasňování. Zajištěny byly především úřední dokumenty státních orgánů vydané před řadou desítek let. Většina těchto dokumentů byla známa účastníkům občanskoprávních řízení vedených stěžovatelem i soudům, jelikož řada dokumentů byla získána z veřejně přístupných archivů. Je tedy zřejmé, že informace obsažené v policejním spisu nebyly takové povahy, aby mohly změnit názor soudů.

77. Vláda dále tvrdí, že aktivity Úřadu pro zahraniční styky a informace, odůvodněné závažností trestné činnosti, z níž byly dotyčné osoby podezírány, nemohly mít žádný vliv na výsledek občanskoprávních řízení, jelikož Úřad poskytl polici pouze údaje z veřejných zdrojů a tyto údaje nebyly použity v občanskoprávních řízeních. Rodný list stěžovatele byl předložen civilnímu soudu samotným stěžovatelem. Doporučení Úřadu pro zahraniční styky a informace

ohledně taktiky, kterou měl stát použít v občanskoprávních řízeních proti stěžovateli, byla iniciativa této zpravodajské služby, která zůstala ze strany policie bez odezvy.

78. Vláda dále tvrdí, že ačkoli bylo hodnocení skutkového stavu napadáno v průběhu celého občanskoprávního řízení, pouze soud prvního stupně provedl důkazy vztahující se k věci samé. Co je důležité, učinil tak předtím, než bylo zahájeno trestní řízení, a stát tedy neměl žádnou příležitost ovlivnit výsledek občanskoprávního sporu. Po vydání rozsudku prvního stupně bylo dokazování do značné míry omezeno na základě § 119a občanského soudního řádu, v němž je zakotvena zásada koncentrace řízení.

79. Kromě toho stěžovatel, okresní soud, Nejvyšší soud ani Ústavní soud nevěděly o trestním řízení, když tyto soudy rozhodovaly ve věci, a proto nemohly být zastrašeny, manipulovány ani odrazeny. Konečně, stěžovatel neměl žádnou naději na úspěch se svými nároky, jelikož se spoléhal na občanskoprávní žaloby v záležitostech upravených restitučním zákonodárstvím, avšak tuto možnost česká právní úprava nepřipouští.

3. Hodnocení Soudu

80. Soud předně připomíná, že právo na spravedlivý proces zaujímá v demokratické společnosti natolik význačné místo, že nic nemůže odůvodnit restriktivní výklad článku 6 odst. 1 (viz *Perez proti Francii* [velký senát], č. 47287/99, § 64, ESLP 2004-I).

81. Ve věcech podle článku 6 Úmluvy zkoumá Soud často individuální aspekty spravedlivého procesu, které stěžovatel namítá, přičemž porušení takového konkrétního práva může znamenat porušení práva na spravedlivý proces. Nicméně v mnoha případech bere Soud do úvahy „řízení jako celek“. Soud proto může konstatovat porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, pokud řízení nahlížené jako celek nenaplnilo požadavky spravedlivého procesu, i když každé procesní pochybení samo o sobě by Soud nepřesvědčilo o tom, že řízení bylo „nespravedlivé“ (viz *Barberà, Messegué a Jabardo proti Španělsku*, 6. prosince 1988, § 89, série A, č. 146, a *Mirilašvili proti Rusku*, č. 6293/04, § 165, 11. prosince 2008).

82. Soud se domnívá, že tento přístup je třeba použít v projednávané věci, ve které stěžovatel namítá, že se mu před vnitrostátními soudy nedostalo spravedlivého procesu, a své tvrzení dokládá několika argumenty, které se vzájemně podporují a které se dotýkají rozličných aspektů práva na spravedlivý proces.

83. Proto za účelem určení, zda došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, musí Soud přezkoumat jednotlivě každou část námitek stěžovatele a pak provést celkové hodnocení (viz *Mirilašvili proti Rusku*, cit. výše, § 165).

a) Prohlášení politiků a dohled Ministerstva spravedlnosti

84. Soud připomíná, že článek 6 Úmluvy požaduje, aby soudy byly nezávislé a nestranné. Existence nestrannosti musí být pro účely článku 6 odst. 1 určena na základě subjektivního testu, to jest na základě osobního přesvědčení konkrétního soudce v dané věci, a také na základě objektivního testu, spočívajícího ve zjištění, zda soud poskytl záruky dostatečné pro vyloučení jakékoli důvodné pochybnosti v tomto ohledu (viz *Hauschildt proti Dánsku*, 24. května 1989, § 46, série A, č. 154). V projednávané věci je namístě objektivní test, jelikož stěžovatel nenamítá osobní podjatost soudců proti němu.

85. Pokud jde o objektivní test, je třeba určit, zda, zcela mimo chování soudců, existují ověřitelné skutečnosti, které by mohly vzbudit pochybnosti, pokud jde o jejich nestrannost. To znamená, že pro rozhodnutí, zda v daném případě existuje legitimní důvod k obavě, že určitý soudce nebo senát tvořený skupinou soudců postrádá nestrannost, je hledisko dotčené osoby důležité, nikoliv však rozhodné. Rozhodné je, zda tato obava může být považována za objektivně odůvodněnou. V tomto ohledu má určitý význam i to, jak daný případ působí, neboli „nestačí jen, aby bylo spravedlnosti učiněno za dost, musí jí být viditelně učiněno za dost“. V sázce je totiž důvěra, kterou soudy v demokratické společnosti

musí ve veřejnosti vzbuzovat (viz *Micallef proti Maltě* [velký senát], č. 17056/06, § 96-98, ESLP 2009-...).

86. Ve věci *Sovtransavto Holding proti Ukrajině*, č. 48553/99, ESLP 2002-VII, několik politiků, včetně ukrajinského prezidenta, nabádalo soudy, aby „hájily zájmy ukrajinských občanů“. Soud konstatoval porušení práva stěžovatelské společnosti na to, aby její záležitost byla spravedlivě a veřejně projednána nezávislým a nestranným soudem, přičemž přihlédl mimo jiné k zásahům výkonné moci státu do soudních řízení. Soud uvedl:

„... ukrajinské úřady nejvyšší úrovně zasáhly do řízení opakovaně. Bez ohledu na důvody předkládané vládou na obhajobu těchto zásahů se Soud domnívá, že vzhledem k jejich obsahu a způsobu, jakým byly prováděny ... byly ipso facto neslučitelné s pojmem ‚nezávislý a nestranný soud‘ ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.“ (§ 80).

87. Vrátime-li se zpět k projednávanému případu, z podání stěžovatele je zřejmé, že podle jeho názoru byla nestrannost soudců ohrožena. Je nicméně třeba rozhodnout, zda k takovým pochybnostem měl objektivní důvody.

88. Soud rozumí tomu, že se sdělovací prostředky a politici zajímali o otázku navrácení majetku konfiskovaného před rokem 1990 prostřednictvím obecných žalob na určení vlastnictví. Úspěch takových žalob by mohl vést k navrácení majetku miliardové hodnoty nejen stěžovateli, ale i řadě dalších osob, které přišly o majetek před rokem 1990 a na které se restituční zákony nevztahovaly. Soud proto souhlasí s vládou, že zájem politiků o tento problém a jednání jimi svolaná za účelem hledání řešení této situace byly legitimní a jako takové nemohou být z hlediska Úmluvy problematické.

89. Na druhou stranu několik politiků učinilo silně negativní prohlášení ve vztahu k rozhodnutím ve stejném typu řízení, jaké vedl stěžovatel, i přímo ve vztahu k řízením, která vedl stěžovatel, a také ve vztahu k soudcům, kteří v nich rozhodovali. Vyjádřili jednoznačný názor, že rozhodnutí soudů potvrzující nároky stěžovatele byla chybná a nežádoucí.

90. Soud je ochoten akceptovat tvrzení vlády, že prohlášení ministra kultury k odpovědnosti soudců (viz výše § 18) se netýkalo kárné odpovědnosti soudců. Ukázalo to však jasně jeho postoj k rozhodnutím v tomto typu případů. Soud je zejména znepokojen skutečností, že se vysoce postavený politik zúčastnil jednání okresního soudu v projednávaném případě a následně učinil veřejné prohlášení, ve kterém dal stěžovatele do spojitosti s nacisty a uvedl, že udělá „všechno, co je v [jeho] silách“, aby žaloba stěžovatele a další podobné žaloby nebyly úspěšné.

91. Soud dále konstatuje, že tato prohlášení byla namířena přímo proti soudcům (viz, *a contrario*, *Mosteanu a ostatní proti Rumunsku*, č. 33176/96, § 42, 26. listopadu 2002, kde měl Soud za to, že veřejné prohlášení prezidenta republiky, že by restituční rozsudky neměly být vynucovány, bylo namířeno primárně vůči orgánům pověřeným výkonem těchto rozhodnutí).

92. Vláda zdůrazňuje, že uvedená vyjádření neměla žádný vliv na soudce, kteří v řízeních v projednávané věci rozhodovali. Soud nicméně nevidí důvod ke spekulacím o tom, jaký dopad takové zásahy mohly mít na průběh dotčeného řízení (viz *Sovtransavto Holding proti Ukrajině*, cit. výše, § 80). Soud přesto poznamenává, že tato prohlášení byla učiněna ještě před rozhodnutím v prvním stupni v projednávané věci, a dále, že po roce 2003 žádná žaloba stěžovatele nebyla úspěšná. Soud se domnívá, že za okolností projednávané věci nebyly obavy stěžovatele ohledně nezávislosti a nestrannosti soudů nepřiměřené.

93. Nadto Soud nemůže než souhlasit s Ústavním soudem, že „aktivity některých politiků, na které stěžovatel poukázal, ať už měly podobu verbálních projevů sdělovaných mediím nebo se i jinak zaměřovaly na vytvoření negativní atmosféry ve vztahu k stěžovatelským návrhům před obecnými soudy anebo by se jednalo přímo o pokusy ingerovat do těchto řízení, jsou v podmínkách právního státu nepřipustné“. Ústavní soud vyjádřil

podobný názor na aktivity Ministerstva spravedlnosti spočívající v uložení povinnosti obecným soudům, aby mu poskytovaly informace o řízeních týkajících se stěžovatele.

94. Soud konstatuje, že podle vnitrostátního práva je Ministerstvo spravedlnosti oprávněno shromažďovat informace nezbytné pro státní správu soudů, avšak pouze za účelem monitoringu a hodnocení vedení řízení z hlediska dodržování zásad důstojnosti jednání a soudcovské etiky a zda v řízení nedochází ke zbytečným průtahům. Ministerstvo samo přitom odůvodnilo uvedenou žádost o informace zvýšeným zájmem sdělovacích prostředků o tato řízení. V každém případě Soud konstatuje, že Ústavní soud shledal, že rozsah požadovaných informací překročil meze pravomocí ministerstva.

95. Na základě uvedené žádosti dostávalo ministerstvo po dobu více než dvou let pravidelné informace o průběhu řízení zahájených stěžovatelem, včetně jmen soudců. V této souvislosti nemůže Soud přehlédnout skutečnost, že ministr spravedlnosti má pravomoc zahájit proti soudcům kárné řízení.

96. Soud bere na vědomí tvrzení vlády, že ministerstvo dostávalo jen obecné administrativní informace, které bylo možné získat z jakéhokoli shrnutí soudního spisu, a že nic nenaznačuje, že by tyto informace jakkoli zneužilo nebo mělo v úmyslu tak učinit. Soud nicméně připomíná, že nejde pouze o to prokázat, zda k ovlivňování nebo nátlaku na soudce došlo, či nikoliv, ale že je důležité, aby byla nestrannost patrná navenek. Soud se domnívá, že tyto aktivity nepochybně upozornily soudce na to, že jejich kroky v řízeních stěžovatele jsou ostře sledovány. To je obzvláště znepokojující ve spojení s některými výroky politiků o odpovědnosti soudců a jejich duševních pochodech, a jejich tvrzeními, že udělají všechno, co je v jejich silách, aby stěžovatel nebyl v řízeních úspěšný.

97. Soud tedy shledává, že pochybnosti stěžovatele o nestrannosti soudců nebyly pouze subjektivní a neodůvodněné.

b) Trestní řízení

98. Soud připomíná, že by proces nebyl považován za spravedlivý, pokud by nebyla zachována „spravedlivá rovnováha“ mezi stranami (*Dombo Beheer B.V. proti Nizozemsku*, 27. října 1993, § 33, série A, č. 274), nebo pokud by se konal za okolností, v jejichž důsledku by byla jedna strana ve výrazně nevýhodnějším postavení než druhá strana. Tato elementární maxima zásady rovnosti zbraní zahrnuje i aspekty spravedlivého procesu, které poskytují straně řízení výhodné postavení ve srovnání s procesní pozicí protistrany (viz *Stran Greek Refineries a Stratis Andreadis proti Řecku*, 9. prosince 1994, § 46, série A, č. 301-B, kde Soud konstatoval porušení článku 6 Úmluvy na základě toho, že stát zasáhl prostřednictvím legislativy do probíhajícího řízení, jehož byl účastníkem).

99. Pokud jde o projednávanou věc, Soud poznamenává, že v roce 2004 byl zřízen zvláštní policejní tým nazvaný „Majetek“, a to za účelem vyšetření otázky navrácení majetku osobám jako stěžovatel. Trestní řízení proti stěžovateli a jeho advokátovi bylo zahájeno na základě podezření, že se pokoušeli dopustit podvodu záměrným zamlčováním některých skutečností a informací v občanskoprávním řízení s cílem vyhrát spor. Podle závěrů nálezu Ústavního soudu, kterým bylo vyhověno ústavní stížnosti advokáta stěžovatele, obsahoval policejní spis více než 4 300 stran materiálu shromážděného za dobu více než dvou let prostřednictvím rozličných vyšetřovacích technik, včetně sledování telefonních hovorů a žádosti zpravodajské službě o spolupráci.

100. V průběhu trestního řízení zkoumala policie badatelské aktivity vykonávané advokátem stěžovatele v národních archivech a dalších institucích, ve kterých hledal důkazy na podporu občanskoprávní žaloby stěžovatele. Policie také z vlastní iniciativy shromažďovala údaje a informace za účelem ověření informací nalezených stěžovatelem. Tyto skutečnosti dokládají, že prověřování umožnilo policii zjistit, jaké důkazy a informace měl stěžovatel k dispozici pro účely občanskoprávního řízení. Nadto policie činila kroky za

účelem získání jiných důkazů, které by bylo možné použít proti stěžovateli v občanskoprávním řízení, jak dokládá žádost o opatření rodného listu stěžovatele, adresovaná Úřadu pro zahraniční styky a informace.

101. Soud má za to, že v důsledku těchto aktivit měla policie informace o tom, jaké důkazy má stěžovatel v ruce. To umožnilo policii vyhodnotit pozici stěžovatele v soudním sporu a předvídat postup stěžovatele, včetně možných variant právní argumentace a procesních kroků, a to s přesností takového stupně, který by jinak nebyl dosažitelný.

102. Podle názoru Soudu byl způsob, jakým bylo trestní řízení zahájeno a vedeno, zjevně nekorektní. Je tomu tak proto, že žalobce v občanskoprávním sporu není dle českého práva povinen předložit soudu všechny důkazy, které má v držení, nebo poskytnout všechny informace, kterými disponuje. Jak konstatoval Ústavní soud (viz výše § 36), tato základní zásada českého občanskoprávního řízení musela být policistům, kteří vedli trestní řízení, i dohlížejícím státním zástupcům známa. Nebylo třeba, aby trestní řízení nabylo výše popsaných rozměrů. Soud se domnívá, že jakékoli pokusy o kriminalizaci výkonu práv, které má účastník občanskoprávních sporů, zejména v řízeních, v nichž stát vystupuje jako protistrana, jsou v rozporu s právem na spravedlivý proces, který je klíčovým pilířem každého státu založeného na principech právního státu.

103. Co se týče argumentu vlády, že mezi trestním řízením a občanskoprávním sporem nebyla žádná příčinná souvislost, Soud připouští, že fáze sporu, jež proběhla před zahájením trestního řízení, nemohla být činností policie ovlivněna. Přestože však po prvostupňovém rozsudku nebyly provedeny žádné důkazy, Soud, na rozdíl od vlády, nemůže dospět k závěru, že nemohla být ohrožena spravedlivost procesu. Nehledě na omezení vyplývající z ustanovení § 205a občanského soudního řádu mohou strany navrhopat odvolacímu soudu důkazy např. za účelem zpochybnění hodnověrnosti důkazů, na kterých bylo postaveno rozhodnutí soudu prvního stupně. Z toho plyne, že nebylo možné *a priori* vyloučit dokazování v pozdějším stádiu občanskoprávního řízení.

104. Soud shledal výše, že informace shromažďované v průběhu trestního řízení bylo možno použít nikoli jen ve vztahu k důkazům provedeným v průběhu řízení, ale rovněž ve vztahu k jiným důležitým otázkám, např. právním otázkám, procesní taktice atd.

105. Kromě toho není Soud přesvědčen argumentem vlády, že prověřování ze strany policie nemohlo mít žádný vliv na řízení, které je předmětem této stížnosti. Během tohoto prověřování si policie vyžádala informace i přímo od Okresního soudu v Děčíně, který rozhodoval ve věci stěžovatele. I když je pravda, že se tak muselo stát až po rozhodnutích okresního soudu ve věci stěžovatele, která předcházela zahájení prověřování, odvolací řízení ještě ukončeno nebylo.

106. Proto, i když z dokumentů, které Soud má k dispozici, nelze dovodit, že prověřování ze strany policie mělo dopad na předmětné řízení, nemůže Soud odhlédnout od skutečnosti, že v této věci má význam to, jak byla věc vnímána, jakož i zvýšená citlivost na řádný výkon spravedlnosti (viz *Bulut proti Rakousku*, 22. února 1996, § 47, Sbírka 1996-II). Soud zde rozhoduje o dva roky trvajícím policejním vyšetřování značného rozsahu, při kterém byly použity obzvláště intenzivní vyšetřovací techniky a které bylo zahájeno proti stěžovateli z vykonstruovaných důvodů jen proto, že využil svého práva na přístup k soudu. Soud nemůže dále přehlédnout nálezy Ústavního soudu, který vyjádřil znepokojení nad dopadem trestního řízení na spravedlivost procesu a konstatoval, že „[t]akové jednání státu je v demokratické společnosti zcela nepřijatelné“.

107. Soud se proto domnívá, že prověřování ze strany policie zakládá důvod k obavám ohledně spravedlivosti řízení zahájeného stěžovatelem.

c) Závěr

108. Soud připomíná, že státy mají volnost, pokud jde o určení rozsahu restituce majetku a stanovení podmínek, za kterých jsou ochotny obnovit majetková práva původních vlastníků. Zejména mají smluvní strany široký prostor pro uvážení, pokud jde o nepřiznání práva restituovat majetek určitým kategoriím původních vlastníků (viz např. *Kopecký proti Slovensku* [velký senát], č. 44912/98, § 35, ESLP 2004-IX).

109. Je pravda, že rozsah a hodnota majetku nárokovaného stěžovatelem prostřednictvím občanskoprávních žalob byly značné, a proto věc vzbuzovala pozornost politiků, státních orgánů a veřejnosti. Nicméně, i když za určitých okolností mohou záruky článku 6 Úmluvy působit různě s ohledem na povahu řízení (viz např. *Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku* [velký senát], č. 63235/00, § 64, ESLP 2007-II, a *Micallef proti Maltě* [velký senát], č. 17056/06, § 86, 15. října 2009), Soud se nedomnívá, že takové rozlišení je možné v předmětné věci. Zejména nemohou nižší standardy záruk platit jen proto, že se řízení týká restituce nebo nároku vysoké hodnoty.

110. Soud poznamenává, že vláda opakovaně zdůraznila ve svých podáních, že stěžovatel neprokázal žádným způsobem příčinnou souvislost mezi napadenými aktivitami na politické úrovni a na úrovni státní správy na jedné straně a rozhodnutím v jeho případě na straně druhé. Článek 6 se ovšem netýká výsledku řízení, nýbrž zaručuje spravedlivost samotného řízení. Soud navíc podotýká, že stěžovatelova žaloba byla nakonec vnitrostátními soudy zamítnuta. Soudu nepřísluší spekulovat, zda neúspěch stěžovatele před vnitrostátními soudy byl přímým důsledkem namítaných nedostatků.

111. S ohledem na výše uvedené úvahy, zejména prohlášení politiků, aktivity Ministerstva spravedlnosti a trestní řízení zahájené proti stěžovateli, a aniž by se jakkoli vyjadřoval k výsledku řízení, Soud konstatuje, že předmětné řízení, jako celek, nenaplnilo požadavky spravedlivého procesu.

112. K porušení článku 6 odst. 1 tedy v tomto případě došlo.

113. Na základě toho považuje Soud za nadbytečné zabývat se dalšími námitkami stěžovatele v rámci tohoto ustanovení.

III. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1

116. Stěžovatel namítá, že vnitrostátní právo bylo použito nesprávně, a že v důsledku toho nemohl získat zpět majetek, jehož je oprávněným vlastníkem. Přitom poukazuje na článek 1 Protokolu č. 1, který zní:

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

117. Soud konstatuje, že stěžovatel neuplatnil tuto námitku před Ústavním soudem, a ten se jí proto nezabýval. Tuto námitku je tedy namísto odmítnout podle článku 35 odst. 1 a 4 Úmluvy pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

IV. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY

118. Stěžovatel dále namítá, že byl diskriminován na základě původu, jelikož Ústavní soud odmítl jeho ústavní stížnost, aniž se jí zabýval věcně, a pouze odkázal na svoje

stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05. Stěžovatel poukazuje na článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 6 Úmluvy a článkem 1 Protokolu č. 1.

119. Soud se domnívá, že námitka stěžovatele spočívá v podstatě v nesouhlasu s usnesením Ústavního soudu. Soud nicméně připomíná, že není jeho úkolem zabývat se skutkovými nebo právními pochybeními, kterých se měl dopustit vnitrostátní soud, leda v případě a v rozsahu, v jakém by tím mohlo dojít k porušení práv a svobod zaručených Úmluvou (viz *García Ruiz proti Španělsku* [velký senát], č. 30544/96, § 28, ESLP 1999-I).

120. Soud má za to, že k diskriminaci stěžovatele ze strany Ústavního soudu na první pohled nedošlo. Ústavní soud uplatňuje stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 důsledně ve všech případech stejné povahy, jako je případ stěžovatele. Usnesení vydané v projednávané věci bylo v souladu s touto judikaturou. Není zde tedy žádný náznak svévole, zjevné nepřiměřenosti nebo rozdílného zacházení.

121. Z toho plyne, že tato část stížnosti je zjevně neopodstatněná a musí být odmítnuta v souladu s článkem 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy.

V. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

224. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

123. Stěžovatel požaduje částku 204 899 € jako náhradu majetkové škody, kterou představuje hodnota majetku, jehož se v řízení před vnitrostátními soudy domáhal. Dále požaduje částku 38 880 € jako náhradu nemajetkové újmy.

124. Vláda namítá, že neexistuje žádná příčinná souvislost mezi tvrzeným porušením článku 6 odst. 1 Úmluvy a majetkovou škodou, kterou měl stěžovatel utrpět. Pokud jde o nemajetkovou újmu, má vláda za to, že případné konstatování porušení Úmluvy by bylo dostatečným zadostiučiněním.

125. Soud nespatřuje žádnou příčinnou souvislost mezi konstatovaným porušením Úmluvy a tvrzenou majetkovou škodou (viz § 112 a 113 výše); tento nárok proto zamítá. Naproti tomu má za to, že stěžovatel nepochybně trpěl pocitu frustrace a úzkosti, které nelze napravit pouhým konstatováním porušení Úmluvy. S ohledem na okolnosti případu a na spravedlivém základě, jak to vyžaduje čl. 41 Úmluvy, přiznává stěžovateli částku 10 000 € jako náhradu nemajetkové újmy.

B. Náklady řízení

126. Stěžovatel požaduje dále částku 3 806 € jako náhradu nákladů vynaložených v řízení před vnitrostátními soudy a částku 3 078 € jako náhradu nákladů řízení před Soudem.

127. Vláda je toho názoru, že náhrada nákladů by měla být přiznána v přiměřené výši a v souladu s judikaturou Soudů.

128. Podle judikatury Soudů může stěžovatel obdržet náhradu nákladů řízení pouze v rozsahu odpovídajícím jejich skutečnému vynaložení, nezbytnosti a přiměřenosti jejich výše. Náklady soudního řízení lze pak přiznat jen v rozsahu, v jakém se vztahují k porušení konstatovanému Soudem (viz. např. *Scordino proti Itálii* [velký senát], č. 36813/97, § 283, ESLP 2006-V). Dále se musí jednat o náklady, které byly stěžovatelem vynaloženy ve snaze zabránit porušení Úmluvy konstatovanému Soudem nebo ho napravit (viz *Krčmář a ostatní proti České republice*, č. 35376/97, § 52, 3. března 2000).

129. V projednávané věci Soud poznamenává, že stěžovatel namítal porušení svého práva na spravedlivý proces jen v ústavní stížnosti. Pouze v této části řízení před vnitrostátními soudy se tedy stěžovatel snažil zabránit tomu, aby došlo k porušení konstatovanému v projednávané věci.

130. S ohledem na podklady, které má Soud k dispozici, proto považuje za přiměřené přiznat stěžovateli částku 830 € jako náhradu nákladů řízení vynaložených v řízení před Ústavním soudem.

131. Pokud jde o náklady řízení před Soudem, Soud se nedomnívá, že částka odpovídající znaleckému odhadu hodnoty majetku požadovaného v řízení před vnitrostátními soudy byla vynaložena nezbytně, neboť Soud neoznámil stranám žádnou otázku podle článku 1 Protokolu č. 1 a podle jeho ustálené judikatury konstatování porušení článku 6 Úmluvy zpravidla nezakládá příčinnou souvislost se ztrátou majetku v takovém řízení (viz např. *Milatová a ostatní proti České republice*, č. 61811/00, § 70, ESLP 2005-V).

132. Soud současně uznává, že stěžovateli vznikly v řízení před Soudem další náklady po 20. říjnu 2009, kdy uplatnil nárok na přiměřené zadostiučinění, neboť dne 3. prosince 2010 Soud stranám sdělil doplňující otázku (viz *BENet Praha, spol. s r.o. proti České republice*, č. 33908/04, § 154, 24. února 2011).

133. S ohledem na výše uvedená kritéria a údaje, které má k dispozici, považuje Soud za přiměřené přiznat stěžovateli částku 3 000 € jako náhradu nákladů řízení před Soudem.

134. Soud v úhrnu přiznává stěžovateli jako náhradu nákladů řízení částku 3 830 €.

C. Úrok z prodlení

135. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje*, že syn stěžovatele má procesní způsobilost pokračovat v tomto řízení místo stěžovatele;
2. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou v části týkající se článku 6 Úmluvy a ve zbytku za nepřijatelnou;
3. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
4. *rozhoduje*,
 - a) že žalovaný stát má stěžovateli zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2 Úmluvy:
 - (i) částku 10 000 € (deset tisíc eur) a případnou částku daně jako náhradu nemajetkové újmy;
 - (ii) částku 3 830 € (tři tisíce osm set třicet eur) a dále případnou částku daně, kterou může být stěžovatel povinen zaplatit, jako náhradu nákladů řízení;které se převedou na české koruny podle kursu platného ke dni zaplacení;
 - b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
5. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a sděleno písemně dne 9. února 2012 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Claudia Westerdiek
tajemnice

Dean Spielmann
předseda